

LR ekonomikos ir inovacijų ministerijai
LR Prezidento kanceliarijai
LR Vyriausybės kanceliarijai
LR vidaus reikalų ministerijai
LR finansų ministerijai
Valstybinei mokesčių inspekcijai prie LR finansų
ministerijos
LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijai
LR Seimo Ekonomikos ir inovacijų komitetui

2026 m. birželio 5 d., Nr. 26-097ER

DĖL BŪTINYBĖS SUKURTI FUNKCIŠKAI VISAVERTĘ NACIONALINĖS SKAITMENINĖS TAPATYBĖS DĖKLĘ

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK), atsižvelgdama į Dvidešimtosios LR Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane numatytą tikslą iki 2026 m. sukurti su ES valstybių narių sistemomis suderintą nacionalinę skaitmeninės tapatybės dėklės ekosistemą ir patogią naudoti skaitmeninės tapatybės dėklę, taip pat į 2025–2026 m. vykusią tarpinstitucinės darbo grupės, skirtos eIDAS 2.0 reglamento įgyvendinimo klausimams spręsti, posėdžiuose vykusias diskusijas, šiuo raštu kreipiasi į atsakingas institucijas. Norime pabrėžti, kad verslo bendruomenės požiūriu, kuriamas nacionalinės skaitmeninės tapatybės dėklės (toliau – dėklė) sprendinys turi apimti kuo platesnį funkcijų spektrą ir visų pirma, suteikti vartotojams prieigą prie su mokėjimais susijusių funkcionalumų.

Suprasdami šio projekto esminę svarbą, norime akcentuoti, kad vartotojams patogi ir kuo platesnį funkcijų spektrą apimanti dėklė – fundamentalios svarbios pokytis, galintis reikšmingai prisidėti prie biurokratizmo mažinimo, kasdienių paslaugų prieinamumo gyventojams didinimo bei administracinės naštos mažinimo verslo subjektams (pvz., tais atvejais, kai būtina nustatyti vartotojo tapatybę ar amžių).

Būdami dėkingi Ekonomikos ir inovacijų ministerijai bei kitoms institucijoms už aktualiausių su šia tema susijusių klausimų aptarimą jau minėtoje darbo grupėje, tuo pat metu norime išreikšti susirūpinimą dėl to, jog vykusią diskusijų metu ne kartą buvo minimas siūlymas vartotojams pateikti tokį nacionalinės skaitmeninės dėklės sprendimą, kuris turėtų tik kelias bazines funkcijas, tikintis palaipsniui tobulinti dėklę vėliau. LVK vertinimu, toks sprendimas būtų netoliaregiškas bei iš esmės ydingas, kadangi didelio pasisekimo tarp vartotojų (kuris yra būtina visų aukščiau minėtų tikslų pasiekimo sąlyga) gali sulaukti tik tokia dėklės versija, kuri leidžia vartotojams naudotis visomis svarbiausiomis viešosiomis paslaugomis.

Esame įsitikinę, kad visų pirma yra būtina užtikrinti integruotą mokėjimų funkciją, be kurios neįmanomas visavertis naudojimas valstybinėmis paslaugomis (pvz., mokesčių prievolių valstybei atlikimas). Prieiga prie mokėjimų funkcijų ne tik padidintų dėklės patrauklumą vartotojams, bet taip pat reikšmingai prisidėtų prie verslo aplinkos gerinimo, mažinant administracinę naštą bei didinant skaidrumą mokesčių prievolių srityje. Be kasdienio vartotojų patogumo, integruota mokėjimų funkcija taip pat sudarytų sąlygas efektyviau administruoti su valstybės paslaugomis susijusius finansinius įsipareigojimus, užtikrinant, pavyzdžiui, galimybę mokesčių mokėtojams skaidriai ir nustatytu laiku atlikti mokesčines prievoles valstybei, kreiptis dėl socialinių išmokų bei gauti jas paprastai ir laiku.

Akivaizdu, jog neambicingas, t. y., *de facto* funkciškai nevisavertis dėklės sprendimas negali tikėtis pasisekimo tarp vartotojų, kas reiškia, kad nebūtų pasiekti aukščiau minėti, valstybei ir verslui svarbūs tikslai.

Pažymėtina, kad teiginį apie plataus funkcionalumo būtinybę patvirtina užsienio patirtis. Per pastaruosius du dešimtmečius kelios pažangios Europos valstybės bandė diegti skirtingus nacionalinius elektroninės tapatybės sprendimus, kurie netapo plačiai naudojami, t. y., nepasiekė savo tikslo. Vienas iš dažniausiai šiame kontekste minimų pavyzdžių – Vokietija. Nors nacionalinį elektroninės tapatybės sprendinį šioje šalyje pradėtą diegti nuo dar 2010 m., didžioji dalis Vokietijos gyventojų šio sprendinio iki šiol nenaudoja. Tyrimai rodo, kad Vokietijos nesėkmė šioje srityje buvo susijusi ne tik su vartotojų įpročiais ar baime prarasti asmens duomenis, bet taip pat – nepakankamai plačiu vartotojams siūlytu funkcionalumų spektru. Vokietijoje gyventojams buvo siūlomas sprendinys, susietas tik su dalimi e. valstybės paslaugų, bet neintegruotas su partnerių iš privataus sektoriaus teikiamomis mokėjimo ir bankų paslaugomis, kuriomis vartotojai naudojami kasdien. Taigi, Vokietijos gyventojams nebuvo pasiūlyta tokia priemonė, kuria jie jaustų poreikį naudotis nuolat. Atskirai pabrėžtina, kad privataus

sektorius partnerių teikiamos mokėjimo paslaugos, kurios yra atpažįstamos ir įprastos vartotojams, ne tik praplėstų šios priemonės taikymo apimtį, bet ir padidintų jų pasitikėjimą siūlomu sprendiniu.

Tarp gerųjų pavyzdžių, kurie jau yra prieinami vartotojams, įprastai yra įvardinamos šios valstybės:

1. Belgija, kurioje nuo 2017 m. veikiantis skaitmeninės tapatybės sprendinys suteikia galimybę patvirtinti tapatybę, prisijungti prie paslaugų ir pasirašyti dokumentus telefonu. Jis plačiai naudojamas tiek bankininkystėje, tiek viešajame sektoriuje.
2. Ukraina, kurioje nuo 2020 m. pradėta naudoti nacionalinė skaitmeninės tapatybės programėlė „Diia“, leidžianti vienoje programėlėje turėti prieigą prie paso, vairuotojo pažymėjimo ir kitų dokumentų, taip pat gauti daugiau nei 70 valstybės paslaugų (pvz., susijusių su mokesčių deklaravimu, dokumentų pasirašymu, nekilnojamojo turto registracija ir kt.). Itin svarbu tai, kad programėlė taip pat leidžia patogiai atlikti mokesťines prievoles valstybei ir gauti išmokas.

Pažymėtina, kad Ukrainos, dažnai laikomos viena iš lyderių šioje srityje, atveju itin didelis „Diia“ populiarumas (šiuo metu ja naudojasi apie 24 mln. šios šalies gyventojų) buvo nulemtas būtent integruotų mokėjimų sprendimų, t. y., galimybe tiek, pavyzdžiui, sumokėti baudas, tiek gauti pašalpas ar kitas išmokas iš valstybės. Paminėtina, kad COVID-19 pandemijos metu, o vėliau ir karo sąlygomis, „Diia“ tapo patogiausiu būdu gyventojams naudotis visomis valstybės paslaugomis, o valstybės institucijoms – valdyti finansinius srautus. Minėti pavyzdžiai rodo, kad plačiai naudojama nacionalinė tapatybės dėklė gali būti itin svarbi ekstremalių situacijų ar karo atveju, kai įprastų paslaugų teikimas tampa sudėtingesnis, tačiau išlieka būtinybė užtikrinti tapatybės nustatymą ir kitas esmines funkcijas, kuriomis, kaip rodo Ukrainos pavyzdys, gali patogiai naudotis ir tie Ukrainos piliečiai, kurie dėl vykstančio karo tapo pabėgėliais ar dėl kitų priežasčių laikinai gyvena užsienyje. Akivaizdu, jog normali Ukrainos valstybinių institucijų ir piliečių sąveika nebūtų įmanoma tuo atveju, jei šioje valstybėje įdiegtas skaitmeninės tapatybės sprendinys nebūtų susietas su mokėjimų funkcija bei atitinkamai, nebūtų paplitęs tarp paprastų ukrainiečių, kurie dar iki Rusijos karinės agresijos Ukrainoje buvo įpratę naudoti „Diia“ visoms esminėms prievolėms atlikti.

LVK požiūriu, atsižvelgiant į fundamentalią nacionalinės skaitmeninės tapatybės dėklės svarbą (įskaitant jau minėtą jos svarbą ekstremalių situacijų atveju) bei tai, kad Lietuva, kaip ir dalis kitų ES valstybių, tikėtina nepradės išdavinėti elektroninės tapatybės dėklių 2026 m. gruodžio mėn. (kaip reikalauja ES teisės aktai), neturėtų būti keliamas tikslas išleisti į rinką funkcionaliai nevisavertės dėklės versijos – vietoje to, remiantis geraisiais pavyzdžiais, turėtų būti siekiama sukurti tokį sprendimą, kuris per trumpą laiką galėtų tapti nepakeičiamu įrankiu gyventojams, siekiantiems gauti valstybės paslaugas. Atitinkamai, prašome:

- užtikrinti, kad pasirinktas nacionalinės skaitmeninės tapatybės dėklės įgyvendinimo modelis kuo ankstesniame etape apimtų integruotą mokėjimų funkciją. LVK nuomone, net jeigu toks sprendimas reikalautų didesnių kaštų, jo ilgalaikė nauda neabejotinai viršytų pirmines sąnaudas;
- įtraukti verslo bendruomenės atstovus į visus sprendimų derinimo etapus;
- informuoti Lietuvos verslo konfederaciją ir kitus suinteresuotus subjektus apie nacionalinės skaitmeninės tapatybės dėklės projekto įgyvendinimo eigą bei planuojamus veiksmus;
- įtraukti klausimą dėl numatomo nacionalinės skaitmeninės tapatybės dėklės funkcionalumo į Skaitmeninės transformacijos komisijos posėdžio darbotvarkę, atsižvelgiant į kertinę šio klausimo svarbą skaitmenizacijos kontekste.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinė direktorė

Ineta Rizgelė

Originalas nebus siunčiamas. Emilis Ruželė, el.p. emilis@lvk.lt, mob. +37069957133.